

Lekcja

Temat: Początki państwa szlacheckiego.

Stany szlacheckie

Szlachta dzieliła się na:

- Magnatów (możnowładców)

i ogół szlachty, który się dzielił na:

- posesjonatów (zamożna szlachta, posiadała folwarki i wsie razem z chłopami)
- średnią szlachtę (mało zamożna, często sama uprawiała swoje ziemie)
- gołote (nie mogła zostać urzędnikiem, nie posiadała ziemi, najbiedniejsza część szlachty).

Polski strój narodowy

www.kuchniaiherbata.pl

<https://www.facebook.com/uczyliczestochowa/>

Przepisz temat, zapoznaj się z tekstem i ilustracjami. Narysuj lub pokoloruj strój szlachecki.

Lekcja

Temat: Przywileje szlacheckie i ich skutki.

Przywileje szlacheckie wydawane przez królów polskich w XIV i XV wieku były **aktami prawnymi**. Na ich mocy warstwa szlachecka otrzymywała dodatkowe uprawnienia polityczne, gospodarcze, administracyjne, sądowe oraz zwolnienia z poszczególnych obowiązków publicznych.

Wyróżnia się dwa rodzaje przywilejów – **provincialne oraz generalne**. Pierwsze z nich obejmowały szlachtę, pochodzącą z jednej prowincji bądź też ziemi. Drugie natomiast nadawane były szlachcie w obrębie całego państwa.

Dlaczego królowie nadawali **przywileje szlachcie**? Nadawanie przywilejów zapewniało monarchom przychylną **szlachtę**.

Szlachta otrzymując korzystne dla niej prawa, nie występowała przeciw królowi. Władca miał, więc zapewniony spokój w kraju i poparcie.

Nihil Novi.

1505 rok- nic nowego nie mogło zostać postanowione w obrębie ogólnopaństwowych praw i przywilejów szlacheckich bez senatu oraz izby poselskiej, czyli sejmu.

Taki rozwój wypadków przyczynił się do ukształtowania sejmu składającego się z trzech odrębnych stanów. W jego skład wchodził: monarchowie, senatorowie, (czyli dygnitarze pełniący dożywotnio wysokie urzędy na przykład: biskupi, kasztelanowie, wojewodowie, marszałek koronny i nadworny, kanclerz, ministrowie etc.) i izba poselska (składająca się z przedstawicieli ziem oraz województw zatwierdzonych na sejmikach).

Sejm zajmował się między innymi ustawodawstwem, podejmowaniem decyzji o pospolitym ruszeniu, uchwalaniem podatków. Z czasem sejm posiadał coraz większy wpływ na działalność królewskiego rządu. Zwłaszcza, jeśli chodzi o dziedziny związane z prawem.

Sąd najwyższy był sądem królewskim sejmowym. Jego obrady miały miejsce najczęściej w trakcie sesji sejmowych. Tylko i wyłącznie monarcha miał prawo do zwołania obrad sejmu czy też sejmików.

Rozwój przywilejów spowodował, iż tylko stan szlachecki miał prawo do elekcji króla, wybierania posłów, sprawowania najważniejszych urzędów państwowych. Ponad to stan ten uzyskał również nietykalność osobistą i podatkową oraz ulgi podatkowe i celne.

Przepisz temat, zapoznaj się z tekstem i tabelką. Wybierz jeden z przywilejów szlacheckich i opisz go.

Data i miejsce wystawienia	Treść przywileju	Okoliczności wystawienia
1374 r. Koszyce	Pierwszy przywilej dla ogółu szlachty; gwarantował władcy stały podatek w wysokości dwóch gorszy z lanu chłopskiego; król zobowiązał się do nie powierzania zamków oraz urzędów starostów osobom obcej narodowości	Wydany przez Ludwika Andegaweńskiego w celu załagodzenia opozycji szlacheckiej oraz zapewnienia sukcesji którejś ze swoich córek
1388 r. Piotrków	Król w tym przywileju zobowiązał się do wykupienia szlachcica, któryby trafił w niewolę podczas wyprawy zbrojnej poza granicami kraju, a także do wypłacenia zółdu w wysokości 3 grzywien od kopii dla szlachty, która byłaby na wyprawie wojennej poza granicami kraju	Wydany przez Władysława Jagiellę pod naciskiem ze strony szlachty; był również potwierdzeniem wcześniejszego przywileju Ludwika Andegaweńskiego
1422 r. Czerwińsk	Gwarantował nietykalność majątkową bez prawomocnego wyroku sądowego; mówił również o zakazie łączenia stanowisk sędziego i starosty w jednym ręku; król został także zobowiązany do uzyskania zgody od rady królewskiej jeśli chodzi o bicie monety	Wydany przez Władysława Jagiellę przez wyprawą krzyżacką
1423 r. Warka (statut warcki)	Przywilej zezwalał na wykupienie sołectw z rąk „krąbnych i nieposłusznych” sołtysów; ograniczył przenoszenie się poddanych do miasta; maksymalne ceny w mieście mógł ustalać wojewoda	Wydany przez Władysława Jagiellę pod naciskiem przedstawicieli szlachty
1430, 1433 r. Jedlnia, Kraków	Zapewniał szlachcie nietykalność osobistą bez wyroku sądowego; przywilej krakowski ograniczał dostęp do urzędów kościelnych osobom nieszlacheckiego pochodzenia	Wydany przez Władysława Jagiellę podczas starań o zapewnienie sukcesji tronu dla swojego syna
1454 r. Cerekwica, Nieszawa	Król zobowiązywał się do nienakładania nowych podatków i nie zwoływania pospolitego ruszenia bez zgody szlacheckich sejmików	Wydany przez Kazimierza Jagiellończyka w początkach wojny trzynastoletniej
1493 r. Piotrków	Przywilej ograniczył prawa chłopskie co do opuszczania wsi	Wydany przez Jana Olbrachta po objęciu rządów
1496 r. Piotrków	Ponowne ograniczenie wychodźstwa chłopów ze wsi (najwyżej jeden chłop w ciągu roku mógł opuścić wieś); zakazywał posiadania dóbr ziemskich mieszczanom; szlachta została zwolniona	Wydany przez Jana Olbrachta przed wyprawą turecką